

УДК 616-056:615.2:616.21/25

А.А. ЧУМАК, В.І. СИРОВЕНКО, Г.Г. БОРОДАЙ, Ж.В. УСАТЕНКО, А.А. ГАСАНОВ,
А.Л. БАШИНСЬКА, Д.А. БАЗИКА**ПІЛОТНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ АЛЕРГІЧНИХ ЗАХВОРЮВАНЬ
СЕРЕД ОСІБ, ЯКІ ПОСТРАЖДАЛИ В ДИТЯЧОМУ ВІЦІ
ВНАСЛІДОК АВАРІЇ НА ЧОРНОБИЛЬСЬКІЙ АЕС**

Науковий центр радіаційної медицини АМН України

Віддалений період після аварії на Чорнобильській АЕС несе в собі високу вірогідність збільшення частоти аутоімунних і алергічних реакцій, як внаслідок безпосереднього впливу іонізуючого випромінювання в ранній період, так і за рахунок зростання подальшого забруднення довкілля алергенними субстанціями. Оцінка радіаційного впливу в епідеміологічних дослідженнях тривалий час була зосереджена переважно на показниках онкологічної захворюваності. Перші повідомлення про збільшення після аварії на Чорнобильській АЕС числа хворих з соматичною патологією зазнали нищівної критики [8]. Однак щорічні конференції, присвячені цій сумній події, фіксували все нові й нові дані про невпинне зростання непухлинних захворювань у постраждалих контингентів [2].

Лише у рішеннях Міжнародної конференції "П'ятнадцять років Чорнобильської катастрофи. Досвід подолання", у роботі якої брали участь експерти ВООЗ, НКДАР ООН, МАГАТЕ, було визнано, що медичні наслідки аварії залежать від впливу комплексу факторів, а не тільки опромінення, і що цей комплексний вплив зумовлює зростання не лише онкологічної патології, але й соматичної [6].

Однак алергічним захворюванням як у клінічному, так і в епідеміологічному плані було приділено мало уваги. Клініко-епідеміологічні дослідження учасників ліквідації аварії на Чорнобильській АЕС виявили зростання захворюваності на хронічні неспецифічні захворювання легень з виходом хронічного обструктивного бронхіту на 2–3 місце у структурі захворюваності [7]. За 11-річний період спостереження когорти 1163 дітей, які постраждали внаслідок аварії, виявлено постійне погіршення показників здоров'я з переважанням захворювань, в патогенезі яких основним ланцюгом є зміни імунної системи — бронхіальна астма, дерматити, коліти, імунodefіцитні стани [4].

Існуюча нормативна база охорони здоров'я осіб, які постраждали внаслідок аварії на Чорнобильській АЕС, не передбачає обов'язкового алергологічного обстеження контингентів на етапах щорічної диспансеризації, тому в штаті спеціалізованих диспансерів радіаційного захисту населення, які охоплюють місця компактного проживання учасників ліквідації наслідків аварії та потерпілого населення, посади лікаря-алерголога не передбачені.

В 1993 р. у Науковому центрі радіаційної медицини АМН України стала до ладу поліклініка радіаційного реєстру — спеціалізована установа для довільної диспансеризації осіб, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи. Клініко-епідеміологічний реєстр (КЕР) постраждалих осіб (понад 17000 дорослих і 15000 опромінених у дитячому віці) дає можливість тривалого спостереження за віддаленими ефектами впливу, полегшує ретроспективний аналіз та проспективні дослідження [3].

Метою даної роботи стало пілотне дослідження захворюваності на деякі алергічні захворювання та їх поширеності серед осіб, які перебувають на обліку в дитячому підреєстрі КЕР.

Матеріал та методи

Проведене амбулаторне обстеження в 2001 році 15000 осіб, опромінених у віці 0–14 років, які перебувають на обліку в дитячому відділенні поліклініки радіаційного реєстру НЦРМ АМН України, фахівцями основних спеціальностей: педіатрами, гастроентерологами, пульмонологами, окулістами і т.д. Первинні діагнози були виставлені без участі лікаря-алерголога, в розробку взяті лише дані про верифіковані випадки таких алергічних захворювань, як бронхіальна астма, поліноз, алергічний дерматит, алергічний риніт, алергічний кон'юнктивіт.

Досліджували поширеність і вперше виявлену захворюваність алергічних хвороб за 2001 рік. Зважаючи на значну поширеність цих хвороб в загальній популяції населення [5] та кількість осіб, які перебувають в дитячому підреєстрі КЕР, розрахунки показників на 1000 обстежених можна вважати коректними.

Результати та їх обговорення

Наведені в таблиці 1 показники свідчать про значну поширеність алергічних захворювань серед осіб, які зазнали радіаційного впливу в дитячому віці внаслідок

Таблиця 1
Поширеність алергічних хвороб серед осіб, які перебувають в дитячому підреєстрі поліклініки радіаційного реєстру НЦРМ АМН України за 2001 р.

Захворювання	Поширеність (на 1000 осіб, які перебувають в реєстрі)
бронхіальна астма	23
поліноз	11,9
алергічний дерматит	32
алергічний риніт	39
алергічний кон'юнктивіт	18

Таблиця 2

Захворюваність на алергічні хвороби осіб, які перебувають в дитячому підреєстрі поліклініки радіаційного реєстру НЦРМ АМН України за 2001 р.

Захворювання	Поширеність (на 1000 осіб, які перебувають в реєстрі)
бронхіальна астма	–
поліноз	4
алергічний дерматит	14
алергічний риніт	13
алергічний кон'юнктивіт	15,6

аварії на Чорнобильській АЕС. Переважаючими видами патології були алергічний риніт та алергічний дерматит.

Первинна захворюваність за 2001 рік (таблиця 2) характеризувалась переважанням алергічних кон'юнктивітів, дерматитів, ринітів. Досить низькі показники захворюваності на поліноз і відсутність вперше виявлених випадків захворювання на бронхіальну астму можна пояснити наявністю ефективного контролю за перебігом

вказаних вище алергозів і запобігання переходу їх у більш тяжкі клінічні форми, а саме у бронхіальну астму. Не менш правомірним може бути й інше пояснення: для верифікації останніх двох діагнозів необхідно проводити спеціалізовані алергологічні дослідження, не передбачені протоколом КЕР. За відсутності в штаті поліклініки лікаря-алерголога цілком можлива гіподіагностика вказаних алергічних захворювань. Використання міжнародних (програма ISAAC, стандартизовані методи BOO3 для скарг при хронічному бронхіті та ін.) та вітчизняних здобутків у цій сфері медичної науки і практики [1] сприятиме своєчасному виявленню і ефективному лікуванню алергічних захворювань у осіб, які постраждали внаслідок аварії на Чорнобильській АЕС.

Висновок

Значна поширеність алергічних захворювань серед осіб, які постраждали внаслідок опромінення у дитячому віці у зв'язку з аварією на Чорнобильській АЕС, свідчить про необхідність поліпшення спеціалізованої алергологічної допомоги цим контингентам з використанням міжнародних та вітчизняних здобутків у цій сфері.

ЛІТЕРАТУРА

1. Аюрян А. З. Этапность формирования и распространенность аллергических заболеваний у детей г. Киева по унифицированной методике ISAAC: Автореф. дисс....канд. мед. наук. – Киев, 2000. – 20 с.
2. Бебешко В. Г. Клинические аспекты Чернобыльской аварии через 6 лет // Актуальные проблемы ликвидации медицинских последствий аварии на Чернобыльской АЭС: Тезисы докладов. – Киев, 1992. – С. 17.
3. Бородай Г.Г., Усатенко Ж.В. Показатели патологической пораженности детей, включенных в клинко-эпидемиологический регистр // Материалы 2-й Международной конференции «Отдаленные медицинские последствия Чернобыльской катастрофы». – Киев: Чернобыльинтеринформ, 1998. – С. 22–23.
4. Король Н.А., Трескунова Т.В., Духота Т.А. Состояние здоровья детей, пострадавших вследствие аварии на ЧАЭС // Медицинские последствия аварии на Чернобыльской атомной станции: Монография в 3 книгах. Книга 1. Эпидемиология медицинских последствий аварии на Чернобыльской АЭС. – Киев: Медэкспл МНИЦ Био-Экос, 1999. – С. 120–134.
5. Пухлик Б.М. Клиническая аллергология в Украине. Состояние и нерешенные проблемы // Иммунология та алергологія. – 1998. – № 1–2. – С. 14–25.
6. 15 років Чорнобильської катастрофи. Досвід подолання. Національна доповідь України. – Київ, 2001. – 144 с.
7. Чучалин А. Г. Патология органов дыхания у ликвидаторов последствий аварии на Чернобыльской АЭС // Терапевт. архив. – 1996. – № 3. – С. 5–7.
8. Ярмоненко С.П. Малые дозы — «большая беда» // Мед. радиол. и радиац. безопасность. – 1996. – Т. 41, № 2. – С. 32–39.

ПІЛОТНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ АЛЕРГІЧНИХ ЗАХВОРЮВАНЬ СЕРЕД ОСІБ, ЯКІ ПОСТРАЖДАЛИ В ДИТЯЧОМУ ВІЦІ ВНАСЛІДОК АВАРІЇ НА ЧОРНОБИЛЬСЬКІЙ АЕС

А.А. ЧУМАК, В.І. СИРОВЕНКО, Г.Г. БОРОДАЙ, Ж.В. УСАТЕНКО, А.А. ГАСАНОВ, А.Л. БАШИНСЬКА, Д.А. БАЗИКА

Резюме

Проведене пілотне дослідження поширеності і захворюваності на алергічні хвороби осіб, що перебувають в клініко-епідеміологічному реєстрі як опромінені в дитячому віці внаслідок аварії на ЧАЕС. Поширеність (на 1000 осіб) становила для бронхіальної астми — 23, полінозу — 11,9, алергічного дерматиту — 32, алергічного риніту — 39, алергічного кон'юнктивіту — 18. Первинна захворюваність за 2001 рік складала відповідно 0, 4, 14, 13 та 15,6. Отримані результати свідчать про необхідність покращення спеціалізованої алергологічної допомоги контингентам постраждалих внаслідок аварії на Чорнобильській АЕС з використанням міжнародних та вітчизняних здобутків у цій сфері медичної науки і практики.

PILOT STUDY OF ALLERGIC DISEASES AMONG THE PEOPLE WHO SUFFERED FROM CHERNOBYL NPP ACCIDENT IN THEIR CHILDHOOD

A.A. CHUMAK, V.I. SYROVENKO, G.G. BORODAY, J.V.USATENKO, A.A. GASANOV, A.L. BASHYNSKA, D.A. BAZYKA

Summary

A pilot study of the prevalence and incidence of allergic diseases among the people, included in the clinical-epidemiological registry as irradiated in their childhood due to Chernobyl NPP accident was conducted. The prevalence of allergic diseases (per 1000 persons) was the following: bronchial asthma — 23, pollinosis — 11,9, allergic dermatitis — 32, allergic rhinitis — 39, allergic conjunctivitis — 18. The incidence of these diseases in 2001 — 4, 14, 13 and 15,6, respectively. The obtained results necessitate an improvement of specialized allergological care for this target contingent of patients. An international and local experience in this field of medical science should be used.